BARINMA HAKKINA ERİŞİMDE AYRIMCILIK

Barınma Hakkına Erişimde Ayrımcılığı Yasaklayan Ulusal ve Uluslararası Hukuk Belgeleri

Uluslararası mevzuat

Her bireyin elverişli konutlarda yaşama yoluyla barınma hakkına tam bir eşitlik anlayışı içerisinde erişebilmesi, uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmıştır. Öncelikle, bağlayıcılığı olmayan ancak devletlerin insan haklarına saygısı ve bununla ilgili yükümlülükleri konusunda temel referans metinlerden biri olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 25. Maddesi, herkesin konut hakkına sahip olduğunu belirtir. 2. Maddesi de, beyannamede yer alan ve konut hakkının da aralarında bulunduğu haklardan herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetilmeksizin yararlanabileceğini düzenler.

Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 11. Maddesinin 1. paragrafına göre Devletler, herkesi barınmayı da içeren yeterli yaşam standardına sahip olmasını sağlamakla yükümlüdür. Ayrıca, bu paragrafta gereç barınmayı ayrıntılı bir şekilde ele alan Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 4 No'lu Genel Yoruma göre, yeterli konut hakkının kullanımı hiçbir ayrımcılığa konu olmamalı ve bütün bireyler yaş, ekonomik statü, bir gruba veya başka bir şeye üyelik, toplumsal konum ve diğer faktörlere bakılmaksızın konut hakkına sahiptir. Ayrıca, konut hakkını sadece başımızı sokacak bir çatı olarak değil; aksine güvenli, barış içinde ve insan onuruna sahip bir yerde yaşamak olarak görmek gerektiği de genel yorumda vurgulanmıştır. Komiteye göre, yeterli konut mali giderler bakımından temel ihtiyaçların karşılanmasını tehlikeye atmamalı; dezavantajlı grupların tam ve sürdürülebilir erişimine uygun olmalı; sağlık, güvenlik, beslenme ve konfor bakımından önemli bazı olanaklara sahip olmalı; iş imkanlarına, hastanelere ve sağlık merkezlerine, okullara, çocuk bakım merkezleri ile diğer sosyal olanaklara erişime imkan verecek bir yerde olmalı; kültürel kimlik ve çeşitliliği ifade etmeye uygun olmalıdır.

Barınma hakkında ayrımcılığı yasaklayan bir diğer sözleşme olan Engelli Kişilerin Haklarına Dair Uluslararası Sözleşmenin 28. maddesi, Taraf Devletlerin, engellilerin ve ailelerinin barınma da dahil olmak üzere yeterli yaşam standardı hakkını ayrımcılık yapılmaksızın tanımasını güvence altına almıştır.

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin beşinci maddesinde herkesin ırk, renk, ulusal veya etnik kökene dayalı ayrımcılığa maruz kalmadan konut hakkından yararlanacağını ve Taraf Devletlerin bu haklar kullanılırken hukuk önünde eşitlik hakkını güvence altına alması gerektiğini düzenler.

Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşmenin 21. Maddesi, mültecilere konut edinme bakımından uygulanan işlemlerin genel olarak aynı şartlar altındaki yabancılara uygulananla eşit olması gerektiğini belirtir.

Son olarak, Avrupa Sosyal Şartı, 31. Maddesiyle Taraf Devletlerin konut hakkının etkili bir biçimde kullanılması konusunda yükümlülükler getirir. Bu kapsamda Şartı onaylayan devletler, yeterli standartlarda bir konut edinilmesini teşvik etmek; evsizliği önlemek ve azaltmak; yeterli kaynaklara sahip olmayan kişiler için ev fiyatlarını uygun hale getirmek için önlemler almak zorundadır.

Avrupa Sosyal Şartı

Madde 31

Konut Hakkı

Akit Taraflar, konut hakkının etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak amacıyla;

1. yeterli standartlara sahip bir konut edinilmesini teşvik etmeye;

2. evsizliği, zamanla ortadan kaldırma amacıyla, önlemeye ve azaltmaya;

3. ev fiyatlarını, yeterli kaynaklara sahip olmayanlar için uygun hale getirmeye

yönelik önlemler almayı taahhüt ederler.

Ulusal mevzuat

Türkiye, bir önceki bölümde yer alan sözleşmelerin tümüne taraf olduğu için barınma hakkı konusunda ayrımcılığı önlemekle yükümlüdür. Ne var ki, ulusal mevzuatta barınma, birkaç kanunda konut edinmeye ve konut sağlamaya yapılan atıftan fazlası değildir. Hatta, mevcut koşullarda barınma, devletin tanıması gerektiği bir hak olarak tanımlanmamıştır.

İlk olarak, Anayasa'nın 57. maddesinde, devletin şehirlerin özellikleri ile çevre koşullarını gözeterek konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alacağı ifade edilmiştir. Ek olarak, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 69. maddesiyle belediyelere düzenli kentleşmeyi sağlamak ve konut ihtiyacını karşılamak amacıyla konut ve toplu konut yapma, kiralama ve satma yetkisi verilmiştir. Bunların dışında Toplu Konut Kanunu ve Kamu Konutları Kanunu da devlet ve özel sektörün konut yapımına ilişkin düzenlemelere yer vermektedir. Ancak dört kanunda yer alan hiçbir hükümde eşitliğe ve ayrımcılıkla mücadeleye atıfta bulunulmamıştır. Belki Anayasa'nın kanun önünde eşitliği tanımlayan onuncu maddesi uygun bir şekilde yorumlanırsa idarenin konut hakkı ile ilgili bütün işlemlerinde eşitlik ilkesine uygun hareket edeceği söylenebilir. Yine de, bu yorum özel sektörde barınma ve konut hakkı alanında yaşanan ayrımcılığı kapsam dışında bırakmaktadır.

Konut ve barınma hakkına erişimde ayrımcılığın önlenmesiyle ilgili tek düzenleme, Nisan 2016'da kabul edilen Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununda yer almaktadır. Ancak bu kanunda da barınma ve konut hakkı uluslararası düzenlemelerde olduğu gibi kapsamlı değerlendirilmemiş, sadece taşınmaz malların edinilmesinde ayrımcılık yapılmayacağına hükmedilmiştir. Kanuna göre, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek kişiler ile özel hukuk tüzel kişileri, taşınır ve taşınmazları kamuya sunarken bu malların satılması, devredilmesi, kiralanması, kira sözleşmesinin şartlarının belirlenmesi, kira sözleşmesinin yenilenmesi veya sonlandırılması süreçlerinde cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temelli ayrımcılık yapamaz. Bu süreçlerin herhangi birinde ayrımcılığa uğrayan kişiler eşitlik kurumuna başvurabilir.

Türkiye'de barınma ve konut hakkına erişimde ayrımcılığa uğrayan gruplar

Bu bölümde, farklı ayrımcılık temellerine dayanılarak barınma ve elverişli konut hakkının hayata geçmesi engellenen gruplara yer verilecektir.





Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık

Heteroseksüel ilişkinin kabul edilebilir tek ilişki şekli olarak sunulması ve toplumun çoğunluğunda mevcut olan homofobi ile transfobi, barınma hakkına erişimde LGBTİ'lerin ayrımcılığa uğramasına yol açmaktadır. Hem ev kiralarken hem de kiralayabildikleri evlerde yaşarken cinsiyet kimliği ve cinsel yönelime dayalı ayrımcılıktan kaynaklanan sorunlarla karşı karşıya kalabiliyorlar.

LGBT'ler, ev kiralarken sorun yaşamamak için kimliklerini gizlemeyi tercih edebiliyor. Kimliği açık olanların yüksek fiyatlarla ev kiralamak zorunda kalması sıklıkla karşılaşılan vakalardan biridir. Ev kiraladıktan sonra da eşit bir yaşam maalesef mümkün olmuyor. Görüşme yapılan dernek temsilcileri[1], kişilerin kendilerini gizlemek ya da 'iyi göstermek' için ekstra çaba harcamak zorunda kaldıklarını; buna rağmen apartman sakinleri tarafından nefret söylemiyle karşılaşabildiklerini ifade etti.

Dayanışma ve destek görme umuduyla aynı mahallede bir araya gelen LGBTİ'ler, özellikle translar, polis ya da çevre sakinlerinin baskılarıyla karşılaşabilmektedir. Özellikle 1996 yılında İstanbul Ülker sokak olaylarıyla gündemde yer bulmaya başlayan translara yönelik kitlesel saldırılar günümüzde de devam etmektedir. 2006'da Ankara'da Eryaman semtinde, 2013'te de İstanbul Avcılar'da transfobik saldırılar sonucu kiracı ve mülk sahibi transların barınma hakları ihlal edilmiştir. Güvenlik güçlerinin olaylara sessiz kalması ve hatta teşvik etmesi, bireyleri bu transfobik saldırılara karşı korumasız bırakmıştır.

Transların barınma hakkına yönelik bu ayrımcı müdahale, 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 25 maddesine dayandırılmaktadır. 'Ahlak ve adaba aykırı harekette bulunmanın' çekilmez hal olarak tanımlandığı ve kat mülkiyetinin devrine gerekçe oluşturduğu maddeden hareketle translar evlerinden çıkarılabilmektedir.

Özellikle lezbiyen ve trans kadınların barınma hakkına erişimde ayrımcılığa uğradığı konulardan biri de kadın sığınaklarıyla ilgilidir. Şiddete uğrayan kadınların yerleştirildiği sığınaklara kabul sırasında kadınlar arasında eşitliği sağlayacak herhangi bir yasal güvence yoktur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, geçiş sürecini tamamlamış ve pembe kimliği olan trans kadınların sığınaklara kabul edilebildiğini ifade etse de bu ifadenin uygulamaya ne derece yansıdığı bilinmemektedir. Nitekim belediyelere bağlı sığınaklar konusunda da benzer bir durum söz konusudur. Yani eşcinsel ve transların sığınaklara kabulü konusunda bir standart olmadığı için son karar çoğunlukla buralarda çalışan personele kalabiliyor. Belediyelerde sığınak personelinin hizmet alımı ile istihdam edilmesine bağlı olarak sıklıkla değişmesi, bu konudaki keyfiyeti derinleştirerek eşitliğin sağlanmasına engel olmaktadır.

Etnik köken temelli ayrımcılık (Roman)

Romanlar, Türkiye'de barınma hakkına erişimde uğradıkları ayrımcılıkla ilgili olarak en çok gündeme gelen gruplardan biridir. Öncelikle, birçoğu açlık ve yoksulluk sınırında yaşayan Roman-

[1] Mersin Yedi Renk LGBT Derneği

ların büyük bölümü, elverişsiz koşullardaki, su, elektrik ve kanalizasyon gibi altyapı olanaklarından yoksun gecekondu ya da barakalarda yaşamaktadır. Barınma koşullarının kötü olması, Romanların sağlık ve eğitim hakkına erişimlerini de etkilemektedir. Bu nedenle, diğer alanları da dikkate alarak barınma hakkı konusunda bütüncül politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Özellikle son 10 yılda yaygınlaşan kentsel dönüşüm projeleri, Romanları önemli ölçüde etkilemektedir. Yerinde dönüşüm ve iyileştirmenin benimsenmediği bu projelerin neredeyse tamamı Romanların zorla evlerinden tahliye edilmesiyle sonuçlanıyor. Tahliye edilen Romanlar, genellikle şehir merkezi ve işyerlerinden uzak semtlerdeki TOKİ konutlarına her ay belirli bir taksit ödemek koşuluyla yerleştiriliyor. Ancak bu konutların taksitleri ve apartman masraflarının yanı sıra her gün ödenen ulaşım ücretleri, geliri düzensiz ve kısıtlı olan Romanların ödeyebilecekleri miktarın üstünde olduğu için çoğu aile evlerini satıp başka yerlere gitmek zorunda kalmaktadır. Ayrıca, yerleştirildikleri apartman daireleri Romanların kültürel ve mesleki özellikleri ile ihtiyaçları dikkate alınmadan inşa edildiği için yeterli ve elverişli konut standartlarından uzaktır.

2006 yılında İstanbul'un Fatih ilçesinin Sulukule semtinde uygulanan ve Roman dernekleri ile şehri plancılarının soylulaştırma olarak nitelediği kentsel dönüşüm projesi, Romanların barınma hakkına erişimindeki ayrımcılığı görünür kılmıştır. Bu proje sırasında binlerce kişi evlerinden tahliye edilmiş, evlerine piyasa değerinin altında fiyat biçilmiş, evlerini terk etmek zorunda kalan 337 aile İstanbul'un uzak bir semtindeki TOKİ yapılarına yerleştirilmiştir. Ne var ki, bu ailelerden üçü hariç tamamı evlerin giderlerini karşılayamadıkları ve apartmanda yaşamayı tercih etmedikleri için evlerini satıp Sulukule yakınlarındaki semtlere geri dönmüştür[2].

Kentsel dönüşüm projelerinin yanı sıra, yaşadıkları mahallelerde maruz kaldıkları nefret söylemi sonucu linç edilerek evlerinden uzaklaştırılmaları da Romanların yaygın olarak yaşadığı barınma hakkı ihlallerindendir. Örneğin, 2006 yılında Afyon'un Şuhut ilçesinde, 2010 yılında Manisa'nın Selendi ilçesinde, 2013 yılında Bursa'nın Osmangazi ve İznik ilçelerinde Romanlar, kendilerine yönelik kitlesel saldırılar sonucu ilçeyi ve evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bu vakaların tümünde yerel düzeydeki idarecilerin ve güvenlik güçlerinin aldıkları tek önlemin Romanların ilçelerden taşınmasını sağlamak olması, saldırıların cezasız kalmasına ve tekrarlanmasına yol açabilmektedir.

Bu tür kitlesel hak ihlallerin dışında, toplumda Romanlara yönelik önyargılar barınma hakkı konusunda bireysel ihlallere de yol açabilmektedir. Örneğin, Roman olduğu bilinen kişilere ev kiralanmaması sıklıkla karşılaşılan ayrımcılık vakalarındandır.

Din temelli ayrımcılık



Barınma hakkına erişimde farklı inanç gruplarına din ve inanç temelli ayrımcılık yapıldığına ilişkin bilgiler sınırlıdır.

Öncelikle, dini kimliklerin siyasetin gündemine girdiği ve siyasetçiler tarafından ön plana çıkarıldığı dönemlerde farklı din ve inançlara sahip kişilere yönelik barınma hakkı ihlalleri gerçekleşebilmektedir. Örneğin, özellikle Alevilerin yaşadığı semtlerde evlerin işaretlenmesi gibi tedirgin edici ve güvenli barınma koşullarını tehlikeye atan olaylar sıklıkla yaşanabilmektedir. Ev işaretlemelerine ilişkin etkili soruşturma yapılmadığı için bu tür vakalar farklı il ve ilçelerde belli aralıklarla tekrarlanmaktadır.

[2] Nilay Vardar, 11 Mart 2012, Sulukule Ne Yana Düşer, Bianet, http://bianet.org/biamag/toplum/136851-sulukule-ne-yana-duser (Erişim tarihi: 16.08.2016).



Barınma hakkının sadece başını sokacak bir çatıdan ibaret algılanmaması, yaşanılan mahallenin dini ihtiyaçları da karşılayacak merkezleri içermesini ya da buralara yakın olmasını gerektirebilir. Ne var ki, Türkiye'de Sünni Müslüman haricindeki dini grupların ibadet yeri kurma ve yaşatma olanakları gerek yasalar gerekse uygulamalarla kısıtlanmaktadır. Türkiye'nin çeşitli yerlerinde eski kiliseleri tekrar açmaya ya da cemaatin ihtiyaçlarına uygun yeni kiliseler açmaya yönelik başvurular resmi makamlar tarafından çoğunlukla reddedilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ibadet yeri kurması engellenen inanç topluluklarının (Protestanlar, Yehova Şahitleri, Aleviler, vb.) yaptığı başvurular bulunmaktadır.

Bunların dışında, Müslüman ya da Sünni olmadığı bilinen kimselerin ev kiralarken ya da satın alırken ayrımcılığa uğradığı vakalar zaman zaman yaşanmakla birlikte, bunun sistematik olmadığını ve mülk sahiplerinin keyfi davranmasını önleyecek düzenlemelerle aşılabileceğini söyleyebiliriz.

Engellilik temelli ayrımcılık

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un yedinci maddesinde belirtilen *"Yapılı çevrede engellilerin erişebilirliğinin sağlanması için planlama, tasarım, inşaat, imalat, ruhsatlandırma ve denetleme süreçlerinde erişilebilirlik standartlarına uygunluk sağlanır"* hükmüne rağmen gerek kamu gerekse özel sektör tarafından inşa edilen konutlarda farklı engel gruplarının ihtiyaçlarının dikkate alındığını söylemek zordur. Ayrıca, erişilebilirlik denilince akla öncelikle ortopedik engellilerin ve onların ihtiyaçlarının (ör: rampa, asansör, vb.) gelmesi, diğer engel gruplarına yönelik düzenlemelerin göz ardı edilmesine yol açabilmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na (ASPB) bağlı olan ve yatılı hizmet veren bakım ve rehabilitasyon merkezlerini de engellilerin barınma hakkı kapsamında değerlendirmek gerekir. ASPB verilerine göre, Türkiye çapında 93 bakım ve rehabilitasyon merkezi vardır ve bunların toplam kapasitesi 6785'tir[3]. Bakım ve rehabilitasyon merkezleri haricinde engellilerin küçük gruplar halinde ev ortamında yaşayarak toplumsal hayata katılmaları amacıyla 'Umut Evleri' açılmıştır. Bakanlık bünyesinde 667 kişi kapasiteli 121 umut evi bulunmaktadır. Özel teşebbüslere ait bakım merkezleri de bulunmakla birlikte, bunların sayılarına ilişkin bilgilere ulaşılamamıştır.

Zaman zaman kamu ve özel sektöre ait bakım ve rehabilitasyon merkezlerinde engellilerin kötü muameleye maruz kaldığına ve ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığına dair haberler çıkmaktadır. Ancak bu merkezlerin hiçbiri bağımsız ve sivil denetime açık olmadığı için engellilerin yaşam koşulları hakkında detaylı ve doğru bilgiye erişim çoğunlukla mümkün olmamaktadır.

Mültecilik statüsü temelinde ayrımcılık

Suriye'de yaşanan savaşla birlikte Türkiye'deki sığınmacı ve mültecilerin sayısında büyük artış

[3] Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne Bağlı Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezleri listesi için bkz. http://eyh.aile.gov.tr/kuruluslarimiz/kuruluslarimiz-engelli/genel-mudurlugumuze-bagli-bakim-rehabilitasyon-ve-aile-danisma-merkezleri (Erişim tarihi: 16.08.2016).



olmuştur. Suriye'den göç eden 2.724.937[4] kişiye diğer ülkelerden gelen 274.703[5] sığınmacı ve mülteciyi eklediğimizde, Ağustos ayı itibariyle Türkiye'de 3 milyon civarında sığınmacı ve mültecinin bulunduğunu söylemek mümkündür.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 95. maddesine göre, Türkiye'de bulunan sığınmacı ve mültecilerin barınma ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması esastır ancak ihtiyaç halinde devlet tarafından barınma merkezleri kurulabilir. Nitekim, Suriye'den Türkiye'ye doğru kitlesel göçün başlamasıyla birlikte Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) koordinasyonunda geçici barınma merkezleri, yani mülteci kampları kurulmuştur. 10 ilde kurulan 26 barınma merkezinde Ağustos 2016 itibariyle kalan Suriyeli mültecilerin sayısı 254.747'dir. Bu sayının, Türkiye'de bulunan Suriyeli mülteci sayısının yaklaşık onda birini oluşturduğunu belirtmek gerekir. Kampların niceliğin yanı sıra nitelik olarak da yetersiz olduğuna ilişkin bilgiler mevcuttur. Kamp nüfusunun kalabalık olması, özel alanın gizliliğine yeterince yanıt vermemesi, yeterli güvenlik önlemlerinin sağlanmaması, belirli bir inanç ya da mezhebe mensup kişilere öncelik tanınması barınma merkezlerine ilişkin başlıca şikayetlerdendir. Ayrıca, çocuk ve kadınların cinsel taciz ve tecavüze uğradığına ilişkin haberler de gündeme gelmektedir. Kampların sivil ve bağımsız denetime açık olmaması, içerideki durum ve koşullara dair net ve doğru bilgiler edinmemizi olanaksız kılmaktadır. Kampların elverişsizliğine ilişkin bu haberlerin yanı sıra, Suriye'den gelenlere sunulan kamp olanağından Türkiye'ye sığınan ve farklı uyruklara sahip yüz binlerce kişinin mahrum bırakıldığını da belirtmek gerekir.

Merkezi yönetimin koordinasyonunda açılan barınma merkezlerinin dışında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bazı belediyelerin kurduğu kamplar da bulunmaktadır. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'nin kurduğu ve Irak'tan göç etmek zorunda kalan Ezidilerin bulunduğu Fidanlık kampı bunlardan biridir. Bu kampların merkezi yönetim tarafından desteklenmediği için, yerel yönetimler ile yereldeki sivil toplum örgütlerinin kaynakları kamp koşullarının iyileştirilmesinde yetersiz kalabiliyor. Ayrıca, bu kamplarda kalan sığınmacı ve mültecilerin sayısı sadece birkaç bin ile ifade edildiği için de bölgede bulunan bütün mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır.

Kampların dışında kalan sığınmacı ve mültecilerin barınma ihtiyaçlarını kendilerinin karşılaması beklenmektedir. Ancak elverişli bir konut için gereken maddi imkanlara sahip olmamaları, mülteci ve sığınmacıları altyapıdan yoksun, hijyen ve sağlık açısından yetersiz, yalıtımsız evlerde – ba-

[4] Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Ağustos 2016 geçici koruma istatistikleri için bkz. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (Erişim tarihi 17.08.2016).

[5] Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği Türkiye Ofisi Temmuz 2016 istatistikleri için bkz. http://www.unhcr.org/turkey/uploads/root/tr(50).pdf (erişim tarihi: 17.08.2016).

zen kalabalık bir nüfusla – kalmaya mecbur bırakmaktadır. Özellikle kentsel dönüşüm kararı alınan ve boşaltılan evlerin yıkım kararı uygulanana kadar mültecilere kiralanması mülk sahiplerinin yaygın olarak kullandığı yöntemlerden biridir. Ayrıca, konutların koşullarına dair bir standart ve denetim olmadığı için, ev sahiplerinin ya da emlakçıların keyfi uygulamaları sonucu sığınmacı ve mülteciler asgari ihtiyaçları bile karşılamayan bu evleri yüksek fiyatlara kiralıyor. Ek olarak, bazı ev sahiplerinin yabancı oldukları gerekçesiyle evlerini mülteci ve sığınmacılara kiralamak istememeleri ya da kiralasalar bile genellikle bir yıllık kirayı peşin istedikleri için temel ihtiyaçları için paralarının kalmaması da kamp dışında yaşayanların yaşadığı diğer sorunlardır.

Yaşlılar



Yaşlıların barınma hakkına erişiminde ele alınabilecek konular, konutların yaşlı bireylerin ihtiyaçlarına ne kadar yanıt verdiği ve yaşlılar için konut dışı barınma seçeneklerinin ne kadar ulaşılabilir ve elverişli olduğudur. Öncelikle, konutlar ve apartmanların çoğu, tıpkı engellilerde olduğu gibi hareket güçlüğü çeken yaşlıların ihtiyaçlarına karşılık gelebilecek erişilebilirlik standartlarına uygun değildir. Yaşlılığın mali imkanlarda azalmayı da beraberinde getirebildiği düşünüldüğünde, yeni yapılan, kısmen erişilebilir olan ancak yüksek fiyatlı evlere yaşlı bireylerin taşınması genellikle zor olmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın (ASPB) Ekim 2014 verilerine göre Türkiye'de kamu kurumları ile özel teşebbüsler tarafından açılan ve işletilen toplam 297 huzurevi vardır. 24.914 kapasiteli bu huzurevlerinde toplam 19.596 yaşlı ikamet etmektedir. Geleneksel aile yapısından kaynaklı olarak toplumda huzurevinde kalmaya yönelik önyargılar ve huzurevlerinin ücret bakımından pahalı bir alternatif olması huzurevlerinin kapasitenin altında çalışmasının nedenleri olabilir. Örneğin, ASPB tarafından 2016 yılı için Ankara'daki özel huzurevlerinde uygulanmak üzere belirlenen KDV hariç taban 519,20 TL ve tavan 3.272,50 TL aylık bakım ücretleri, çoğu yaşlı birey için karşılanabilir olmaktan uzaktır[6]. Diğer yandan, gerek devlet gerekse özel sektör tarafından yürütülen huzurevlerine ilişkin istismar ve şiddet gibi hak ihlali haberleri zaman zaman basına yansımaktadır. Tıpkı diğer kapalı kurumlar gibi bunlar da bağımsız denetime açık olmadığı için yaşlıların bu merkezlerdeki barınma koşullarına ilişkin tarafsız bilgiye erişim sınırlıdır.

[6] Ankara Valiliği Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün konuya ilişkin yazısı için bkz. http://ankara.aile.gov.tr/data/56de86b9369dc50ed8927109/huzurevi%202016%20fiyat.pdf (erişim tarihi: 17.08.2016)

Tavsiye ve öneriler:

Bu belgede barınma ve konut hakkına erişimde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği, etnik köken, din ve inanç, mültecilik ile yaş temelli ayrımcılığa uğrayan bazı gruplara yer verilmiştir. Bu noktalardan hareketle, barınma ve konut hakkının hayata geçmesinde ayrımcılığın önlenmesi ve eşitliğin sağlanması için başlıca önerilerimiz şunlardır:

- Barınma ve konut hakkını ilgilendiren politikalarda LGBTİ'ler, kadınlar, engelliler gibi toplumsal grupların ve bu grupların özel ihtiyaçlarının vurgulanması;
- Barınma hakkını doğrudan ilgilendiren alanlarda (kira, satış, vb.) ayrımcılıkla mücadele için etkili hukuki ve idari başvuru ve şikâyet yollarının oluşturulması;
- Mülk sahiplerinin ayrımcılıkla sonuçlanan keyfi uygulamalarının önüne geçebilmek için konut hakkına ilişkin standartların getirilmesi;
- LGBTİ'lerin sığınaklardan yararlanabilmesi için yasal güvencelerin getirilmesi;
- Kentsel dönüşüm projelerinin, Romanların yerlerinden edilmediği ve kültürel ve mesleki ihtiyaçların dikkate alındığı yöntemlerle tasarlanması;
- Etnik ve dini grupların yerlerinden edilmesiyle sonuçlanabilecek nefret söylemi ve saldırılar karşısında etkili soruşturma yürütülüp olayların cezasız kalmasının ve tekrarlamasının önlenmesi;
- Konut ve apartmanların bütün engelliler tarafından erişilebilir olmasına ilişkin düzenli denetimlerin yapılması;
- Sığınak, engelli bakım evi ya da huzurevi gibi kapalı kurumlarda çalışan personelin ayrımcı tutum ve davranışlarda bulunmasını önleyecek eğitim programlarının tasarlanması ve uygulanması;
- Kapalı kurumlarda meydana gelen ayrımcı muamelelere karşı cezai yaptırımların uygulanması;
- Engelli bakım ve rehabilitasyon merkezleri, mülteci kampları, huzurevlerinin sivil ve bağımsız denetime açık olması;
- Mültecilerin barınma ihtiyacını uygun ve güvenli bir şekilde karşılamaları konusunda danışmanlık hizmeti sağlayan birimlerin oluşturulması;
- Yukarıda sıralanan bütün önerilerin etkili bir şekilde hayata geçirilebilmesi için toplumsal cinsiyet, engelli hakları, mülteci hakları, etnik köken, yaş ve din temelli ayrımcılık alanında çalışan hak temelli sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılması.

Bu yayın, İnsan Hakları Ortak Platformu adına KAGED tarafından yürütülen ve Hollanda Büyükelçiliği'nin Matra Programı kapsamında desteklenen "Living without Discrimination / Ayrımcılık Olmadan Yaşamak" projesi kapsamında hazırlanmış ve yayınlanmıştır.
Bu yayının, Hollanda Büyükelçiliği'nin resmi görüşlerini yansıttığı düşünülmemelidir.